

Сања П. Веселиновић
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет
Студенткиња мастерских студија
veselinovic3223@gmail.com

doi: 10.19090/zjik.2017.243-254
УДК 821.163.41.09 Нушић Б.
821.163.41:316.356.2
Оригинални научни рад

ФУНКЦИЈА ГРУПНОГ ЛИКА ФАМИЛИЈЕ У *ГОСПОЈИ* *МИНИСТАРКИ* БРАНИСЛАВА НУШИЋА*

САЖЕТАК: У раду се истражује функција коју фамилија Живке Поповић добија у драми, а која се анализира кроз целу четрнаесту појаву трећег чина. Живкини сродници анализирани су појединачно, али су њихове особености повезиване како са онима код осталих рођака, тако и са онима саме Живке Поповић. Такође, анализиран је и њихов однос према традиционалним вредностима. У раду је доведена у питање могућност да се фамилија окарактерише као група, пошто је, како се доказује, њена доминанта постојање разједињености. У складу са тим, у раду су тражени нови начини за њено именовање и разумевање.

Кључне речи: сродништво, традиционалне вредности, колектив, породица, менталитет.

Нушићева „Госпођа министарка“ и данас је радо читана и радо играна на многим позоришним сценама, при чему не само да засмејава своје читаоце и своју публику, већ им, као један „изванредан културно-социолошки податак“ (Селенић 2006: 45), даје нову перспективу на време које им је и данас блиско. Дело снагом своје уверљивости и свог посебног хумора, оживљава дух, менталитет, и психолошке навике једног времена у коме се, на изванредан начин, и даље живи. Нушићева сатира, која је више доброћудна него оштра (види Селенић 2005: 45), не дозвољава читаоцима ни публици да са горчином посматрају паланчане, иако њихове мане достижу своје врхунце у овој драми, а посебно не да уз резигнацију суде Живки министарки. Међутим, иако има наивности готово у свим његовим ликовима, Нушић није нимало наивно градио слику света у драми која би се могла назвати једном од његових

---

* Рад је проистекао из испитне теме „Функција групног лика фамилије у *Госпођи министарки* Бранислава Нушића“ на курсу „Српска драма 20. века – Традиција и иновације“ на основним студијама српске књижевности у Новом Саду, под менторством проф. др Љиљане Пешикан-Љуштановић.

најуспелијих и најтипичнијих (види Селенић 2005: 45). Отуда она и данас подстиче критичко промишљање начина на који се ликови драме мимоилазе са дотадашњим традиционалним вредностима, уз сав смех и благонаклоност коју при томе изазивају. У врло живим и уверљивим дијалозима, у кратким и одсечним репликама, у наизглед успутним опаскама, у фразама и клетвама, открива се богато скривено подручје психолошких механизма ликова. Најизразитији је свакако лик Живке министарке. Међутим, чак и епизодни ликови остављају вредно сведочанство не само о својим паланачким карактерима, већ и о времену из којег као такви извиру. У трећем чину драме „Госпођа министарка“ појављује се Живкина родбина са својим молбама и захтевима. У једној од најхуморнијих сцена формира се врло пластично групни лик породице, односно фамилије госпође Живке. Иако веома специфични појединачно, тек у групи њихови засебни обриси граде жив и ефектан лик. Својом реакцијом на вест о томе да је њихова Живка постала министарка, откривају читав један спектар особина тадашњег времена и његових прилика, одајући при томе у чему је породица остала доследна традиционалним вредностима, а у чему се од њих, можда и неповратно, одаљила.

У „Госпођи министарки“, шали у четири чина, „трећи чин је, још од премијере, изазивао дилеме критичара“ (Марјановић 1997: 110). Од двадесет и четири појаве овог чина, појава у којој Живку Поповић посећује њена фамилија, четрнаеста, чини трећину овог чина, а у театарским реализацијама најчешће и више (види Марјановић 1997: 110). Већ у дидаскалији која прати улазак родбине у Живкину кућу, истиче се како је реч о „разним комичним типовима“ (Нушић 1986: 99). Иако се даје тек преглед имена ликова који долазе, поједини вешто употребљени детаљи откривају више о типовима личности који чине Живкину фамилију:

Улази једна читава галерија комичних типова, обучених старовременски. Старије жене, Савка и Даца, у фесовима и либадетима, Соја, са неким шеширићем искићеним тичијим перушкама. Ту су тетка Савка, тетка Даца, Јова поп-Арсин, теча Панта и син му Миле, теча Јаков, Сава Мишић и Пера Каленић. Сви прилазе Живки и рукују се, а женске се љубе (Нушић 1986: 99 и 100).

Назначени детаљи, пре свега у вези са одевањем ликова, говоре више и о времену и средини која се у драми обухвата, а то је Београд на преласку из XIX у XX век. На глави се носе фесови, али и шеширић искићен птичјим

перјем.¹ Шешир украшен перјем или крзном постаје део европске женске и мушке ношње у XII веку (Костренчић, Протега 1962: 249). Такав шешир представља моду која означава не само нешто ново и елегантно у београдској средини, већ и нешто екстравагантно и необично, знак укључености у европске модне токове. Међутим, начин на који Нушић само једном речју описује тај шеширић, открива какав је његов став према том модном детаљу. Он говори о „неком“ шеширићу, па неодређеном придевском заменицом сугерише да је реч о нечему што је њему самом страна и туђе, те тако и заслужује да остане неодређено. Негативна конотација такве описне заменице преноси се и на саму власницу шешира, која је, након што остаје распуштеница, тек „нека“ жена коју „олажавају“. Док за Соју није назначено какав је род госпођи Живки, остали ликови су, већином, тетке и тече. Појављује се, међутим, и лик за кога нико не зна какав је род, а који сам себе назива Живкиним сестрићем. То је Пера Каленић, чији је покушај да добије протекцију од нове министарке, врхунац парадокса, с обзиром на то да јој он уопште и није род. Он чак никоме присутном није познат. Ујка Васа, међутим, познат је и читаоцима из претходних чинова. Управо он је дао идеју о посети сродника, док „евидентирање и формулацију жеља фамилије (у основи свих жеља је гола протекција) врши, у Живкино име, самозвани рођак Пера Каленић“ (Марјановић 1997: 110).

Уз поздрављање следе фразе које су у великој мери стереотипне и откривају улагивачку природу посете коју родбина чини Живки. Тетка Савка, позната још из првог чина, долази увређена јер је заборављена, односно – заборављено је двеста динара које јој Живка дугује. Дугови у родбинским односима представљају како у животу, тако и у литератури, неисцрпан извор сукоба и перипетија, међутим, оно што се у овом случају истиче јесте брзина којом сродник долази по своје потраживање и увређеност која такав долазак прати. Било какво успињање на друштвеној лествици и било какав новчани добитак треба првенствено да послужи за измиривање дугова родбини, иако је постојање дуга једини начин на који дужник, сада на мањем месту на социјалној лествици, задржава своје достојанство. Тако тетка Савка бива

¹ Иако превасходно турска национална капа, фес је у XIX веку прихваћен као народна капа српског народа, па су га чак Срби сматрали и „знаком свог србовања“ (Скерлић 1971: 70). Не чуди стога што Савка и Даца носе фесове, као и „либадете“, јер и либаде представља наставак „фермена“, хаљине која се до тада носила, а која је преузета из турске народне ношње. Либаде се задржао у употреби све до педесетих година XX века (Ивановић 1987: 235), али оно што чини „новотарију“ у одевању јесте шеширић с птичјим перјем за украс који носи Соја.

једина која се Живки не улагује и једина која исказује своје искрено расположење. Са друге стране, Живка управо то не трпи, привикнувши се брзо на нову пажњу коју од сродника добија и коју она прима као нешто што јој по природи ствари, као новој министарки, у потпуности и припада. Она зато и није огорчена због лажних похвала и удворничких фраза. *Природно* је да родбина, барем на површини, тако реагује на успех рођака, међутим, аналогно томе, природно је и да рођак својој породици помогне. У складу са народним пословицама: „Ко ће коме, ако не свој своме“ и „Тешко свуда своме без својега“, Живка и њена родбина прихватају традиционално веровање по коме „свој своме“ треба да помаже. Међутим, оно по чему се они удаљују од традиционалних вредности и морала јесте схватање по коме било какав успех и друштвени положај служе готово само зато да би се корист поделила са сродницима, иако би по заслугама требало да припадне неком другом. Тако схватање се истиче и у првом чину. Напомена коју Живка даје Савки о свом мужу, а која се односи на то да он „не уме“, односи се управо на његову неспособност да „гледа и себе“, односно да одваја више новца него што му припада за себе и за своју породицу.

Тетка Даца, међутим, другачије приступа новој министарки Живки. Она јој прилази са комплиментом чији је пратећи елемент троструко пљување, односно народно сујеверје: „Да ми те не урекну!“ (Нушић 1986: 100). Страх од урока, веровање који представља врло озбиљан и важан део традиционалне културе, овде поприма комично обележје с обзиром на то да је употребљено искључиво у сврху улагивања. Такође, нешто што је превасходно рефлекс примитивног, употребљено је у ситуацији где се сви учесници, без обзира на фамилијарност у обраћању, труде да буду узвишенији и префињенији него што јесу. Живкин нови положај, међутим, не доноси ни њој, ни њеној родбини, нови начин понашања, као ни нов начин говора (без обзира на покушај да се њиме овлада). И други рођаци уздижу Живку, те тако, као теча Панта, истичу радост због њене среће: „Е, Живка, да знаш, нико ти се није тако обрадовао срећи као ја“ (Нушић 1986: 100). Други пак, као Соја, прибегавају фаворизовању Живке у односу на осталу родбину: „Слатка моја Живкице, богами сам увек тебе највише волела од целе фамилије.“ (Нушић 1986: 100). Приметно је такође и коришћење хипокористика у варијанти Живкиног имена. Све то је у служби доказивања родбинске оданости ономе ко би требало да донесе корист свима. Тако се управо због ових, комично очигледних промена у понашању, у целој четрнаестој појави уочавају елементи комедије нарави (види Марјановић 1997: 110).

Теча Јаков истиче уз поздрав како је долазио, али је Живка била „некако заузета“ (Нушић 1986: 110). И она сама затим говори о тежини свог посла и множини обавеза што сажима у кратак исказ: „али не можете просто веровати колико сам заузета“ (Нушић 1986: 100). Заузетост, иако никада јасно дефинисана, постаје обележје модерних времена и „озбиљних“ људи, саставни део доласка на „важне положаје“, иако се ретко истиче шта тачно узрокује такав недостатак времена. Тако и Живка, као и њен теча Јаков, сматра да је довољно напоменути колико је „заузета“, како би се тиме истакао и значај њеног новог положаја. Пре него што да реч и родбини, у дидаскалији Нушић бележи како: „Старији седну, млађи остају на ногама“ (Нушић 1986: 100). То је понашање у складу са традиционалним поштовањем старијих, међутим, ускоро се уочава како нема ни елементарног поштовања у односима ове малограђанске породице и да су односи између свих, не само између млађих и старијих, суштински поремећени.

Живка се у свом првом обраћању родбини извињава што их прима све заједно. Тиме се подвлачи како сви они чине једно, један групни лик, који је дошао уједињен заједничком жељом. Тако и Јосип Кулунџић сматра да је породица у овој појави један од примера за тезу да Нушић у својим делима свет изражава не кроз један изразит карактер, него кроз скуп лица који је идејно повезан, кроз групу личности која реагује заједнички, као да је у питању једно лице (види Кулунџић 1965: 203). Могуће је ипак супротставити овом другачије мишљење. Ликове које Живка Поповић у свом дому дочекује нису уједињени чак ни својим егоизмом, као ни заједничким интересом. Оно што бива у фокусу када Живкини рођаци почну говорити своје молбе, нису ни њихове жеље, ни појединачни ликови, као ни утисак њиховог мноштва, већ међусобно супротстављање тих ликова. Због тога је могуће говорити о томе како је групни лик фамилије у „Госпођи министарки“ заправо „оличење привидне сједињености и стварне разједињености“ (Мисаиловић 1983: 300). На који начин се манифестује њихова разједињеност, биће тема даље анализе рада.

Живкина „сочна језичавост и непосредност“ (Лешић 1989: 223) била је тема многих истраживања. Један од лајтмотива њеног експресивног и сугестивног говора јесте мотив *лавежа*. Како Љиљана Пешикан-Љуштановић истиче, „лајање, као метафора безначајног и обезвређеног људског говора, и с њим повезана метафора речи псето за људско биће, провлачи се кроз цео ток драме“ (Пешикан-Љуштановић 2009: 24). Живка третира мишљења ближњих као лавез паса, али истовремено, открива се и извесна доза страха од

„олајавања“ (Види, Пешикан-Љуштановић 2009: 24). Међутим, управо о „олајавању“ говори и цела њена родбина. У свом „извињењу“ Живки што јој није прешла праг годину дана, а сада је потрчала да јој честита министарску функцију, тетка Даца напомиње како је разлог тога што је Живка „олајавала Христину“ (Нушић 1986: 100). Исто спомиње, али овога пута сама о себи, и Соја, што изазива салву варијација на тему оговарања:

СОЈА: ... Ако се завучем у кућу – олајавају ме, ако изађем у свет – олајавају ме. Па бар кад би само свет олајавао па да не мари човек, али фамилија, рођена фамилија.

ВАСА: Е, па ко ће ако неће фамилија!

ДАЦА (пакосно и више за себе): Нико никог не олајава ако нема зашто.

СОЈА (узбуди се): Па јест што кажеш, тетка-Дацо, ето зар би твоју кућу олајавали да нису имали зашто.

ДАЦА: Олајавале су је такве као што си ти!

СОЈА: Каква сам да сам, тек нисам положила матуру.

ДАЦА (плане и скочи): Положила си ти све испите на свету, бештијо једна! (Нушић 1986: 101)

Иако изазвана тек Живкиним куртоазним питањем-констатацијом о томе како не виђа Соју, настаје читава тирада пакосних доскочица заснована на пређашњим међусобним размирицама. Уколико би била тачна теза да се ради о једној „акционој групи“ (види Кулунџић 1965: 204), она би, уједињена истим циљем, тежила да што пре дође до изражавања својих захтева. Међутим, како се функција те групе у драми заснива на „комичким спрегама супротности међу ликовима“ (Мисаиловић 1983: 301), и самим ликовима бива битније да никоме „не остану дужни“ одговором, те да изазову једни друге на вербални двобој. Као што Живка својим клетвама, грдњама, хиперболама, „као ватрометом, обасјава своју околину, па и саму себе“ (Пешикан-Љуштановић 2009: 18), тако и Живкини сродници често „падају у ватру“ или, како то Нушић истиче, „плану“. Иако прети опасност од „чупања коса“, Соја не може да одоли пориву да добаци тетка-Даци: „Бриши најпре испред своје куће, па онда лај за другога“ (Нушић 1986: 101). Без обзира што ујка Васа, раздвајајући их, истиче бруку и срамоту коју и њему и Живки таквим понашањем наносе, занимљив је у контексту разумевања породичних вредности његов коментар: „Ово је, знаш, онако, мало фамилијарно објашњење“ (Нушић 1986: 102). Иако је придев *фамилијарно* пре свега означитељ за нешто што је блиско, топло, непосредно, он овде служи да опише директни конфликт између сродника, толико близак да је неопходно физичко уплитање трећих лица. Свађе се

схватају као нешто што је неодојиви део фамилијарних односа. Позитивна конотација придева *фамилијарно*, замењена је, остварујући при томе комични ефекат, негативном конотацијом.

И саме Нушићеве дидаскалије често су извор смеха и комике. Тако је Сава, кога „коље неправда“ (Нушић 1986: 102), обележен посебним физичким својствима: „он је корпулентан и са великим трбухом“, а говори: „Мене не питај, испи ме секирација“ (Нушић 1986: 102). На контрасту између његовог изгледа и његове реплике настаје подлога за смех, али и за препознавање менталитета народа коме припада. Оно што такође спада у домен менталитетских појава јесте појављивање знаних и незнаних самопрозваних рођака онда када би то могло донети корист. Пера Каленић, о коме нико од присутних не зна ко је, прича романтичну причу о речима покојне мајке која га је још пре дванаест година послала „тетка-Живки министарки“ (Нушић 1986:102). Јасно је да Живка Поповић пре дванаест година није могла бити министарка, као и да је њен нови положај једини Перин мотив да се прогласи њеним рођаком. Оно што Нушић чини јесте да иде корак даље у изазивању смеха, не заустављајући се на комици саме ситуације, као ни на патетици приче коју прича Пера Каленић. У овој појави он се, „с последње позиције непознатог и сумњивог рођака, у улози церемонијал-мајстора пробија у први план и потискује не само молиоце него и самозваног ‘шефа фамилије’ Ујка Васу“ (Марјановић 1997: 110). Он штедро дели комплименте Живки, смирује посвађане стране, а врло брзо улази чак и у улогу онога који одлучује заједно са „својом тетком“ о молбама осталих рођака. Једна од дидаскалија која осветљава његово понашање јесте: „он се сад већ ослободио и улази у породична питања као да је ту одвајкада“ (Нушић 1986: 105).

Док Пера Каленић сасвим не потисне ујка-Васу, он бележи на хартији молбе фамилије. Ускоро се открива на шта су се односиле Сојине алузије о матури. Даца моли Живку да помогне њеној кћерки Христини да заврши школу, након што је остала трудна те јој испит није признат. Нушић се управо у оваквим сценама приказује као неприкосновени мајстор комике. Не само што сама прича изазива хуморне ефекте, него и оно уметнуто, наизглед узгредно, утиче на „занимљиве и ефектне измјене комичког ритма“ (Лешић 1989: 223). Даца се у току свог излагања Живки два пута индиректно обраћа Соји: „молим дотичну персону да се не искашљује“ (Нушић 1986: 104 и 105), и то и јесте оно што утисак чини снажнијим и уверљивијим. Као што играње брица у контексту драме добија ново значење, аналогно са – имати љубавника, тако се и учење и матура повезују у овој сцени са трудноћом.

Рефлексије Јове поп-Арсиног о држави и државној служби представљају једно од места где се Нушићева сатира заострава, и где поред смеха има довољно простора и за критичко промишљање:

ЈОВА: Одлежах, тетка-Живка, и поштено се тим одужих држави, па сад мислим право је да се и држава мени одужи.

ЖИВКА: Како да ти се одужи?

ЈОВА: Па тако, да добијем државну службу.

ЖИВКА: Па служба те и одвела на робију.

ЈОВА: Сваки жив човек згреши, тетка-Живка, а ја сам поштено одужио што сам погрешо. И верујте, тетка, не кајем се што сам био на робији; многе сам ствари научио које не може човек тако лако у животу да научи. Камо среће кад би држава свакога кандидата најпре послала на робију, па тек после му дала државну службу. (Нушић 1986: 105).

Спона између државне службе и робије постаје готово саморазумљива, прима се као нешто што је природно и као нешто што и не треба да функционише једно без другог. Знање које је Јова поп-Арсин као осуђеник стекао, а то је знање о кривичном закону и његовим параграфима, треба да постане корисно и за саму државу. Оно што држава треба да искористи од његовог знања није само „шта се хоће с којим параграфом“, него и „како се може изиграти који параграф“ (Нушић 1986: 105). „Рехабилитовани“ Јова по изласку из затвора поново тражи начине да искористи своје умеће за малверзације, али оно што је занимљиво јесте што се као најплодније тле за такву врста послова сматра управо служба у држави.

И теча Панта сматра да је права прилика за његовог сина, Милета, истераног „из свих школа, и то за свагда“ (Нушић 1986: 106), да буде државни питомац. Издржавање од стране државе постаје једина опција за Милета који дар за школу нема. Ни течи Панти, ни Милету за кога је у дидаскалији назначено да је „одрастао дечак“, али ни осталој родбини, није нимало необично што онај који не може да се скраси ни у једној школи, ни на једном занату, и ни на једном послу, треба да се скраси под окриљем државе. Најперспективнији млади чије су способности заслужне за добијање помоћи од државе, и то као подстицаја за даље учење, својим знањима и умећима одужују јој се у будућности. Овакав концепт државних питомаца пародиран је у теча-Пантиној визији државе, где она служи као финансијска потпора онима који јој ни на какав начин не могу узвратити – него јој и штете. Индикативно је и да „одрасли дечак“, Миле, у драми не проговара. За њега се заузима његов

отац, онако како би требало да се у будућности заузме и држава. Иронија с којом Нушић обликује молбу теча-Панте, кулминира у закључку Пере Каленића: „Па кад је дете тако бистро, штета да га држава испусти. Запиши, ујка-Васо: државни питомац“ (Нушић 1986: 106).

Сојино излагање о жељи да се поново уда, без сувишних формалности, прекидано је Дациним искашљавањем, при чему се комика гради на одабиру правог тренутка када се то чини. Када Соја истакне своју младост, Даца се „искашљује“, на шта Соја одговара у форми народне пословице: „пас кашље, ветар носи“ (Нушић 1986: 107). Народне пословице као значајан део традиционалне културе појављују се у драми готово искључиво као оправдавање егоизма и пакости. Како је већ напоменуто, Живка се обилато користи експресивним језичким конструкцијама у којима метафоре лајања и пса заузимају значајно место. Љиљана Пешикан-Љуштановић истиче да се „и на овом плану показује како је Живка прави изданак властите породице: по аривизму и нереалним амбицијама, по простаклуку и агресивности“ (Пешикан-Љуштановић 2009: 24). Ово указује да заједништво, које би иначе требало да буде основа једне породице (и фамилије), у драми бива засновано једино на заједничким манама. Групни лик породице утемељен је на појединцима који, са заједничким коренима, деле и исте слабости и недостатке.

Тако су и остали Живкини сродници ликови којима није много тога ишло од руке, али који за своје животне промашаје ипак и даље очекују некакву награду – и то од државе. Теча Јаков тако очекује концесију да посече државну шуму, на шта Каленић даје коментаре који, не иронијом и сарказмом, већ дрском, али искреном увереношћу у тачност изреченог, изазивају изузетне комичне ефекте:

КАЛЕНИЋ: То може одиста да вам пође за руком, а државу то баш ништа не кошта. Није држава садила шуме, па да јој је жао да се секу. Сасвим то може. Запиши, ујка-Васо: једна државна шума да се посече, јер, напослетку, какав би то министарски рођак био ако не би имао права бар једну шуму да посече (Нушић 1986: 107).

Безобзирност у ставовима, али и извесна наивност у изрицању истих, присутна је код свих Живкиних рођака. Тако и Сава, као врхунац свих до тада изречених захтева у вези са државом, изражава и своју молбу да добије државну пензију, иако никада није био чиновник, нити је био у каквој служби.

Он је „увређен“ када Живка уопште доведе у питање необичност његовог захтева. Такође, Каленић жеље свих рођака описује као „скромне“, па тако види и своју за унапређењем у службу из које је раније избачен. На основу оваквих реакција, уочава се како је Нушићева критичка оштрица, у другим драмама често јасно уперена према држави, овде окренута првенствено према менталитету народа у коме се држава рефлектује. Живкина фамилија је скуп ариविшта који ни на који начин не успева да освести да су њихове тежње и амбиције у директној диспропорцији са главним начелима и устројством једне државе. Суштински поремећај у овој драми не полази од једног министра, напротив – Сима Поповић је једини који се понаша поштено и морално, али који, у складу са тим, остаје у позадини драме – него од оних који ниво државе виде толико ниским, да без икаквих сумњи сматрају да су му дорасли.

Са таквим схватањем повезана је и метафора узлета, уско повезана са метафором пада у драми. Сам Нушић у Предговору говори о одвајању од нормалне линије живота у виду узношења у зрак „на непоузданој Икаровој справи“ (Нушић 1986: 30). Метафора лета вишеструко се понавља у различитим формулативним исказима који указују на нагли успон, али слуте и пад (Пешикан-Љуштановић 2009: 25). На исти начин се описују и „гротескни сломови породичних амбиција“ који слуте да ће „и Живкино ‘одскакање’ завршити падом“ (Пешикан-Љуштановић 2009: 25). Цела фамилија бива уверена у своју предодређеност за велике ствари и *високе* положаје, али са висина које им не припадају, спуштају се вртоглавом брзином.

Од Живке се сви опраштају уз пољупце и фразе којима је подстичу да им што пре учини оно што су је замолили. Пера Каленић још једном наглашава наводне речи своје покојне мајке, при чему је занимљиво приметити да овога пута говори како дирљиво помињање „Живке-министарке“ потиче од пре двадесет, а не дванаест година. Међутим, чак ни привид породичне љубави не може бити очуван до краја појаве, јер се „идилична“ слика опроштаја прекида свађом, па и тучом између Соје и Даце. Још једном се понавља народна пословица: „Пас лаје, ветар носи!“ (Нушић 1986: 109), а поново са циљем да се одбрани пољуљано достојанство и нанесе увреда. Ујка-Васа закључује појаву речима: „Бештије једне!“ (Нушић 1986: 109), након чега одјурни и сам.

У дидаскалији Нушић даје јасне аудитивне елементе којима се појава завршава: „Оне излазе у свађи и чим цела гомила буде напољу те се врата заклопе, чује се врисак и цика и ларма оних који развађају жене“ (Нушић 1986: 109). Помпезни излазак Живкиних рођака са сцене указује и на буку која ће

пропатити Живкин скори пад са позиције министарке. Сви аудитивни моменти у овој појави, од искашљавања, до реченица које се „претрпавају и упадају једна у другу“ (Нушић 1986: 109) сигнализирају да се цела фамилија готово оглашава попут животиња, неспособна да се, попут „одраслог дечака“ Милета, до краја уобличи у функционалне припаднике друштвене заједнице. Иако функционалност не мора бити повезана са људскошћу, то је тек један од корака неопходан свим Живкиним сродницима (и оним самозваним), како би престали да личе на животиње гладне успеха, или на паразитске облике живота, и постали налик на оно што по природи и јесу – људи.

Фамилија Живке Поповић представља, како појединачно, тако и групно, одраз саме Живке Поповић. Њихове особине, међутим, могу се препознати и као део менталитета народа којем припадају, а који је Нушић целим својим комедиографским радом настојао да разобличи. Они се у четрнаестој појави трећег чина појављују као група, са једнаком жељом да изразе своје молбе и захтеве новој министарки, са истим улагивачким приступом, и животним причама у којима је сваки покушај узлета неминовно био замењен падом. Начини на који разумеју државу, али и породичне односе, готово су идентични. Некадашње традиционалне вредности сачуване су тек у траговима, али најчешће бивају посувраћене у своју супротност. Иако фактички означена као група, Живкина фамилија је скуп појединаца на чијим се међусобним супротстављањима граде комични ефекти. Уједињени само сродништвом са Живком, које није чак у свим случајевима ни стварно (Пера Каленић), они истински остају разједињени нарушавајући тиме основни принцип породичних односа – заједништво. Функција групног лика фамилије у драми „Госпођа министарка“, садржана је, парадоксално, у намери да се покаже њена дисфункционалност. Бранислав Нушић, међутим, никада се не зауставља на томе. Његов комад, као и цела Живкина породица, успева и даље да покаже и читаоцима и публици: ко смо ми, какви смо, и на који начин томе можемо да се смејемо.

ЛИТЕРАТУРА

- Ивановић, Милина. 1987. „Либаде – из збирке градске ношње Народног музеја у Врању“. *Врањски гласник*, књ. XX. Врање: Народни музеј: 219–236.
- Kostrenčić, Marko i Protega, Miljenko. 1962. *Enciklopedija leksikografskog zavoda*. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod.

- Кулунџић, Јосип. 1965. *Фрагменти о театру*. Нови Сад: Стеријино позорје.
- Lešić, Josip. 1989. *Branislav Nušić – život i djelo*. Novi Sad: Sterijino pozorje, Matica srpska.
- Марјановић, Петар. 1997. „Зрело раздобље мајстора смеха“. *Српски драмски писци XX stoleћа*. Нови Сад: Матица српска: 103–113.
- Мисаиловић, Миленко. 1983. *Комедиографија Бранислава Нушића*. Београд: Универзитет уметности.
- Нушић, Бранислав. 1986. *Госпођа министарка, Ожалошћена породица, Покојник*. Сарајево: „Веселин Маслеша“.
- Пешикан-Љуштановић. 2009. „Кратке говорне форме у Нушићевој *Госпођи министарки* – заступљеност, функција, значење“. *Кад је била кнежева вечера*. Нови Сад: Позоришни музеј Војводине: 18–30.
- Селенић, Слободан. 2005. „Доброћудност Нушићеве сатире“. *Драмско доба: позоришне критике (1956–1978)*, Нови Сад: Стеријино позорје: 45–47.
- Скерлић, Јован. 1971. *Студије*. Нови Сад: Матица српска/ Београд: Српска књижевна задруга.

Sanja V. Veselinović

THE FUNCTION OF THE GROUP OF THE FAMILY IN *THE CABINET MINISTER'S WIFE* BY BRANISLAV NUŠIĆ

Summary

This paper investigates the function that Živka Popović gets in a drama, which is analyzed through the entire fourteenth appearance of the third act. Živka's relatives were analyzed individually, but their characteristics were related to those with other relatives, as well as those of Živka Popovic herself. Also, their relation to traditional values was analyzed. The paper questions the possibility of a family being characterized as a group, since, as it is proved, its dominant is existence of disunion. Accordingly, new methods for its appointment and understanding are sought in the paper.

Key words: kinship, traditional values, collective, family, mentality.